

РАЙОННЫҢ СОЦИАЛИСТИК ХЕЗМӘТ ГЕРОЙЛАРЫ

Хәстиев Мирбат Бәдри улы (1927-2000)

Хәстиев Мирбат Бәдри улы 1927 елның 7 июлендә Арча районы Казанбаш авылында туган. Ул авыр сугыш елларында көч житмәстәй ирләр хезмәтен үз жылкәсенә алган малайларның берсе була.

Ә аның язмышын бер очраклы хәл билгели. 1951 елда районнан авыл хужалыгы кадрлары әзерләү буенча икеееллык мәктәпкә бер кеше жиберергә кирәк була. Шунда кемдер Казанбаш урта мәктәбе директоры, Ленин ордены кавалеры Бәдри Хәстиевның улы армиядан кайту турында искә төшерә. Егет бик тырыш, эшчән, нәкъ әтисенә охшаган. Кырда да, умарталыкта да эшләгән. Киләчәктә колхоз рәисе булырга аннан да дәккы кем бар? Әлеге мәктәпне тәмамлагач, Мирбат Бәдри улы 1953 елда туган хужалыгында житекче була. Соңрак, читтән торып, авыл хужалыгы институтын тәмамлай. Ул Арча районының "Известия" колхозы рәисе булып 1986 елның июненә кадәр эшли. Аның житекчелегендә хужалыкның икътисады елдан-ел ныгый. XI бишьеллыкка ит житештерү 2 тапкырдан күбрәккә, сөт житештерү 3 тапкырга арта. Бөртеккеләр унышы 8 центнердан 24 центнерга күтәрелә. Рентабельлек 50 процентка

Сөгъдуллин Шәрифуплла Сөгъдулла улы (1930-2001)

Ул 1930 елның 29 июлендә Арча районының Шушмабаш авылында туа. Аның балалык һәм яшьлек чоры авыр сугыш елларына туры килә. Авылдагы барлык хезмәт хатын-кызлар, балалар жылкәсенә төшә. Шәрифуплла да 12 яшеннан "Шушма" колхозында эшли башлай.

1952 елда егетне Совет Армиясенә алалар. Ватан алдындагы изге бурычын үтәп кайткач, Урнәктаге училищәда укып, механизатор һөнәре ала һәм ул 1991 елга кадәр шушы һөнәренә турылыклы булып кала.

Чирәм жирләрне күтөрү хәрәкәте башлангач, Шәрифуплла Сөгъдуллин кебек тырыш, намуслы, илнең чын патриоты булган кешеләр беренчеләрдән булып Казахстанга юл тоттылар, илне икмәккә итү өчен, үзләреннән зур өлеш керткеләр.

Казахстан далаларынан чыныгып кайткан механизатор 1959 елдан – "Северный" совхозында. Ул,

якынлаша. Аннан соңгы елларда да колхозның икътисады ныгый бара.

Ул елларда "Известия" колхозының үзәк утарында гына түгел, ә кечкенә авылларда да күп тәзиләр. Мәнә дигән мәданият йорты, клублар, мәктәпләр, балалар бакчасы, ки-бетләр калкып чыга. Ел саен уннарча гаилә өй туйлары уздыра. Хужалык биналары да янартыла, хезмәт шартлары яхшыра. Мәсәлан, терлекчеләктә ике смена кертелә.

Ел саен хужалык югары уку йортларына, техникумнарга үз стипендиатларын жиберә. Шунда күрә хужалыкта барлык белгечләр дә үз егетләре һәм кызлары була. Хужалык рәисе булып эшләү чорында М.Хәстиев бик күп бүләкләргә дәккы була.

Шулардан иң зурлары – Ленин һәм Хезмәт Кызыл Байрагы орденнары. Ә 1984 елның декабрендә аңа Социалистик Хезмәт Герое исеме бирелә.

М. Хәстиев Бөтенроссия колхозлар советы әгъзасы, район Советы депутаты булып сайлана. Вафатына кадәр (2000 елның 14 июле) ул авылдашлары өчен бик күп изгелекләр эшләде.

туган як кырларын ил-ләп, соклангыч нәтижә-ләргә иреште, район меха-низаторлары арасындагы ярышны озак еллар буена айдәп баручы булды.

Якташыбызның фи-дакарь хезмәтен илебез югары бәяләде. 1976 елда ул иң зур бүләк – Соци-алистик Хезмәт Герое исеме-нә дәккы булды. Аңа Ленин ордены, "Урак һәм Чүкеч" алтын медале

тапшырылды. Ул Татарстан Югары Советының Х чакырылыш депутаты итеп сайланды, "Сугыш елларындагы фидакарьләге өчен" медале белән бү-ләкләнде.

Шәрифуплла Сөгъдулла улы Сөгъдуллин – рай-оныбызның горурлыгы. Гаять тыйнак, төртипле, кин күңелле бу кеше бик күп яшьләрнен игелекле остазы булды. Район механизаторлары иген игү серләренә аннан өйрәнделәр. Ул һәрвакыт минәш бирергә, ярдәм итәргә омтылды.

Лаеклы ялга чыккач та ул тракторда эшләвен дәвам итте, тутан ягының чын патриоты булды, жәмәгать тормышында актив катнашты...

Чын игенче, фидакарь хезмәт кешесе Сәгъдуллин Шәрифүлла Сәгъдулла улының якты истәлегә халык күнелендә озак яшәр, аның исеме онытылмас.

Галимова Дания Һадижан кызы (1932)

Галимова Дания Һадижан кызы 1932 елда Арча районының Миржәм авылында туган. Ул характерын әнисеннән алган бугай. Әнисенә тормыш ачысын күп татырга туры килә. Ул кече яштан ятим калган эшеләрен тәрбияли. 16-18 яшькә житкәч, алар гражданнар сугышына китәләр һәм кире әйләнеп кайтмыйлар.

Даниянән дә балачагы жинәл булмый. Ул Бөек Ватан сугышы чорына туры килә. Ә 1947 елда ана, 15 яшьлек кызга, тайлар карауны тапшыралар. Ул чорда ничә яшкә булуны сорап тормыйлар, эшен авырлыгы турында да әйтмиләр. Чөнки күп ирләр фронттан әйләнеп кайтмый һәм эшче куллар житешми.

Дунгызчылык фермасы оештырылгач, Данияне шунда жиберәләр. "Кирәк икән, эшләргән", – дип җавап бирә ул. Татар авылы өчен бу терлекчелекнең бөтенләй яңа тармагы була. Ул чакта, 1957 елда, эш өле механикалаштырылмый. Шулай да Да-

Әсхәдуллин Галимулла Әсхәдулла улы (1928)

Әсхәдуллин Галимулла Әсхәдулла улы 1928 елның 14 апрелендә Арча районы Миржәм авылында туган. Җидееллык мәктәпне тәмамлагач, 1942 елда колхозда эшләргә керешә. Дошманны жинүгә үзеннән күбрәк өлеш кертү өчен, иң авыр эшләргә үзе теләп алына. 1947 елда балта остасы һөнәрен үзләштерү теләге белән, Казандагы ФЗО мәктәбенә керә. Әмма мәктәптә, синдай таза, нык егеткә металл белән эш итү кулайрак, дип кинәш итәләр. Шулай итеп, фрезерчы һөнәре аның бөтен гомеренә сайлап алынган булып чыга.

Ул Горбунов исемеңдәге Казан авиация житештерү берләшмәсендә 1989 елга кадәр эшли. Эшен армия хезмәте генә бүлеп тора. Хезмәттән аерылмыйча гына өч еллык мастерлар мәктәбен тәмамлый. Заводта иң яхшы эшчеләрнең берсенә әверелә. Зур җаваплылык хисе тоеп эшләве, пөхтәлегә белән аерылып тора. Ул инструментларны, төрле җайланмаларны даими рәвештә камилләштерә. Үз эшендә осталыкның иң югары ноктасына ирешә. Предприятидә аның иҗат мәктәбе булуын, өйрәнергә теләге булган һәркемгә анда ишек һәрвакыт ачык булуын яхшы беләләр. Г.Әсхәдуллин хезмәт шартларын

Һадижан кызының зур тырышлыгы һәм эшкә җаваплы каравы аркасында, әйбәт нәтиҗәләргә ирешелә. Тырыш кызы "Ватан" совхозында гына түгел, бөтен Арча районында мактап телгә ала башлыйлар.

1966 елда аны "Почет билгесе" ордены, ә ТАССРның 50 еллыгы унаеннан һәм терлек-

челәр ярышында жинүләре өчен, республика Югары Советы Президиумының Мактау грамотасы белән бүләклиләр.

VIII бишьеллык планы үтәү нәтиҗәләре буенча, СССР Югары Советы Президиумының 1971 ел, 8 апрель Указы белән Дания Һадижан кызы Галимовага Социалистик Хезмәт Герое исеме бирелә, Ленин ордены, "Урак һәм Чүкчә" алтын медале тапшырыла.

1987 елга кадәр "Ватан" совхозында дунгыз караучы булып эшли.

яхшырту, металлларны сак файдалану, житештерүчәнлекне күтөрү, продукциянен сыйфатын яхшырту буенча 29 рационализаторлык тәкъдиме кертә һәм үзе үк аларны тормышка ашыра. Партия Өлкә комитеты бюросында Г.Әсхәдуллин тәжрибәсен хуплап, аны һәр эшчеләр коллективында тормышка ашыру турында махсус карар кабул ителә.

Хезмәттәге зур казанышлары өчен Галимулла Әсхәдулла улы Хезмәт Кызыл Байрагы ордены, медальләр, мактау грамоталары белән бүләкләнә. 1974 елның 16 гыйнварында ана Социалистик Хезмәт Герое исеме бирелә. Г.Әсхәдуллин СССР Югары Советы депутаты итеп сайланды, КПССтың шәһәр һәм өлкә комитетлары ағзасы, сутыш һәм хезмәт ветераннарының республика советы президиумы ағзасы булды.

...Зангар күктә кемеш канатлы пассажир авиалайнерлары тавышын ишетсә, ул аларның очышын карамайча калмый. Алар белән Галимулла Әсхәдулла улының бөтен гомере байланган.

Габдрахманова Стелла Зәки кызы

(1933)

Габдрахманова Стелла Зәки кызы 1933 елның 17 ноябрендә Казанда туган. Аның әнисе укытучы булып эшли, әтисе Татарстан китап нәшриятында житәкче эштә була.

Кызга әпи-әнисенән аерылырга туры килгәч, Стелланы Арча районының Кышлау авылында укытучы булып эшләүче әбисе үз янына ала. Стелла шул чакта үз язмышын шушы төбәк белән бәйләр, үзенең бәхетен биредә табар дип уйладымы икән?

Арчада мәктәпкә укырга керә. Бу сугыш еллари була. Кагазь, дәфтәр, дәреслекләр житешми. Керосин лампасы, чыра уты яктысында дәрес-өзгәргә туры килә. Әмма белемгә омтылыш көчле була шул. Стелла Зәки кызының педагог-фронтвиклар, аеруча РСФСРның атказанган укытучысы, рус теле һәм әдәбияты укытучысы Л.Преображенская сөйләгәннәрне һич онытасы юк. Ул камалыштагы Ленинградтан эвакуация белән кайткан була.

1955 елда Казан дәүләт педагогия институтын тәмамлагач, аны Арча районының Яңа Кенәр урта мәктәбенә эшкә жиберәләр. Кызга бу төбәк

яхшы билгеле була. Авырлыкларны да яхшы белә: автобуслар да йерми, ичмаса, бирегә...

Әмма яшь укытучы авырлыклардан курыкмый, гомер буена шушы төбәктә балалар тәрбияләргә кала.

Тормыш аның күз алдында үзгәрә. Авылның үсүенә, авыл хужалыгының ныгуына аның укучылары да

зур өлеш кертә. Чөнки укытучылары аларда рус теле һәм әдәбиятына гына түгел, туган жирләренә олы махаббәт тә тәрбияли.

1971 елда С.Габдрахманова "Почет билгесе" ордены белән бүләкләнә. Ә 1978 елның 27 июнендә яшь буынга белем бирүдәге һәм тәрбияләүдәге зур уңышлары өчен аңа Социалистик Хезмәт Герое исеме бирелә.

Стелла Зәки кызы авылда озак еллар хезмәткә эше алып барды, профсоюзлар өлкә комитеты ағъзасы итеп сайланды. Аның күп укучылары остазлары юлыннан киттеләр.

Шәйхетдинов Илсур Гарәфи улы

(1936)

Шәйхетдинов Илсур Гарәфи улы 1936 елның 2 гыйнварында Арча районы Әрнәш авылында күп балалы укытучы гаиләсендә туа. Арча педагогия училищесын тәмамлай. Комсомол юлнамасы белән механизация училищесына барып керә. Арча МТСында эшли. 1957-1960 елларда армиядә хезмәт итә. 1960 елның декабрендә "Татнефтепроводстрой" трестының 3 нче төзү-монтаж идарәсендә бульдозерчы булып эшли башлай. Аннары Чиләбегә торба салучы кран машинисты һөнәрен үзләштергә жиберелә. Укуын тәмамлагач, бригадир итеп билгеләнә. Ике елдан аны колонна начальнигы, тагын ике елдан участок житәкчесе итеп билгелиләр. Берздан ул торбаүткәргечләр төзәләше идарәсе башлыгы, аннары генераль директор урынбасары була.

Озак еллар хезмәт чорында Илсур Гарәфи улы йөзләгән чакрым тайга урманнары, Себер сазлыклары аша үзә. Торбаүткәргечләрне Краснодар краенда, Калмык Республикасында, Украинада да сузарга туры килә. 1966 елда Шәйхетдинов иң беренче бүләген – Ленин ордены ала. Аның бригадасы Поляр Төньяк белән чиктәш районда сазлыклар аша үзенең беренче нефтьүткәргечен суза. Коллектив беренче тапкыр

буларак зур диаметрлы торбаларны эретеп ябыштыру ысулын куллана. Шаһм-Төмән торбаүткәргечен салучы Шәйхетдинов бригадасы үрнәген башкалар да файдалана башлайлар. Төмән өлкәсенен төньягынан Уралга һәм Үзәккә 1973-1974 елларда газүткәргеч төзү аның хәтерендә мәңгә саклана.

Шәйхетдинов бригадасы үз участогында эшнә билгеләнгән вакыттан биш айга алдан тегалли. Ярышның төп инициаторы Шәйхетдинов 1975 елда моның өчен Социалистик Хезмәт Герое исеменә лаек була. "Татнефтепроводстрой" трестының Шәйхетдинов житәкчелегендәге идарәсе, Ужгород, зоналәшендә 820 км озынлыктагы торбаүткәргечне сузганда, рекордлы күрсәткечкә ирешә. Аның тарафыннан беренче тапкыр комплекслы-технологик агым ысулы тормышка ашырыла. 1983 елда Илсур Гарәфи улы Октябрь Революциясе ордены белән бүләкләнә. Шәйхетдинов белән янәшә аның биш бертуганы, шулай ук улы да эшлиләр. Шәйхетдиновлар династиясенен "Татнефтепроводстрой" трестындагы гомуми эш стажы 170 елга тигез.